

Sós József

„Pattern Paintings”

A munkafolyamat kezdete

A M.K.E. Intermédia szakának első évfolyamos hallgatói a Műtárgykészítés óra keretében hosszú éveken át ugyanazt a feladatot kapták (más teendők mellett), nevezetesen egy „gyűjtést” kellett végezniük. Ennek a gyűjtés feladatnak eleinte „Analógiák” volt a munkacíme. Én 2011-ben még Sugár János Műtárgykészítés órájára jártam, és megkaptam a fent leírt feladatot. Ennek a feladatnak az volt a lényege, hogy egy a diák által kitalált koncepció mentén, egy rendező elv keretében bármilyen dolognak a gyűjtésébe kellett fogni.

Én is elkezdtem tehát a gyűjtést. A gyűjteményem rendező elve pontosan reflektált, a 10-15 évvel ezelőtti „Analógiák” elnevezésre. A gyűjtemény a következőképpen jött létre: Véletlenül bukkantam egy Jean Fautrier festmény reprodukciójára, amelynek absztrakt formai elemei, színvilága kísértetiesen hasonlított egy fényképre, amely szívderítő módon Dzsabbát, a hutot ábrázolta, és a Csillagok háborúja emlék-univerzumából származik. Ez akkor még egyszeri felfedezés volt. Nem sokkal később azonban láttam egy Jean Dubuffet képet, amely pedig hasonló módon C3PO-ot, az arany színű androidot (szintén a Star Wars-ból) idézheti fel a mai néző számára. Ezek a hasonlóságok sajátos lelki dimenzióval, és szellemi aurával töltődtek meg. Akinek csak megmutattam a hasonlóságokat, általában humorosnak, és megdöbbenőnek találta, így a tanárom, Sugár János is. Mivel ez a dolog megmagyarázhatatlan volt számomra, elhatároztam, hogy kutatásba kezdek, és megismerem ennek a jelenségnek az elméleti hátterét.

A gyűjtés folytatódott

Miután két darab képpár állt rendelkezésemre: Fautrier és Dubuffet képeivel, illetve Csillagok háborújából származó párjaik, elhatároztam, hogy tovább folytatom az analógiák keresését, és ez lesz a gyűjtési feladatom megoldása az Intermédián. Albumokat, könyveket lapoztam, és kerestem a 20. századi festőket, akiknek majd a képeihez analógiák társulhatnak. Mind 20. századiak, mivel ez a század már a festészetben át volt hatva a populáris képekkel, illetve a képek (kompozícióik, képkivágásaik, színek használata és témáik) könnyen találhatnak párt maguknak a mai populáris képekkel. Mindazonáltal egy festő-toposz egy képét egy teljesen profán, és kísértetiesen hasonlító képpel együtt látva létrejöhetett az a katarzis, melyet az első ilyen felfedezésem váltott ki.

Tehát ismerkedtem a 20. századi festőkkel, köztük kevésbé közismertekkel is, és ezekre a nevekre rákerestem az interneten, és a képeiket vizsgáltam. Egyszerre több ezer kép jelenik meg ugyebár a képkeresőben, és ezeket böngészve olyanok felbukkanását vártam, melyekhez már láttam hasonlót valahol. Ha sikerült ilyen találmányt, megpróbáltam, szintén az internetről előkeresni annak az emléknek a tárgyát, mely az analogikus viszonyt hivatott

létrehozni. Sok esetben sikerrel jártam, és ilyen módon jelenleg 38 darab képpárom van, melyeket csoportosítottam: Reklámok és egyéb média képek, Képregények, Filmek, Video játékok, Star Wars – a szerint, hogy honnan származnak a képzőművészetből vett képek párpai, illetve van egy csoport, melyben csak M. K. Čiurlionis képei és azoknak párpai vannak meg.

A gyűjtemény kutatásaim során kialakuló háttere

Mint a M.K.E. hallgatója, természetesen sokrétű elméleti képzésben veszek részt, és a tanrendben szereplő elméleti tananyag elsajátítása mellett saját indíttatásból is képezem magam a teóriák területén. 2013-tól a M.M.Sz.K. tagja is vagyok, ahol ökológikus diszciplínákkal összefüggő kutatásokat végzünk. Ennek a szakkollégiumi munkának a során ismerkedtem meg a „pattern language” fogalmával, a mintázatok nyelvének elképzelésével. Ennek a tárgykörnek a megismerése vezetett engem arra, hogy a mai napig elővegyem első évfolyamban megkezdett gyűjtésemet, és esetleg még újabb képpárokkal is bővítem.

Ez a fogalom Christopher Wolfgang Alexander, egy osztrák származású építész nevéhez fűződik, aki több mint 200 épületet épített fel világszerte. Munkássága kívül esik a trendi kortárs építészeti diskurzuson, és elméleti koncepciójával válik értelmezhetővé. Ő és munkatársai alkották meg a pattern language elképzelését.

A pattern language olyan nyelv, melynek elemei mintázatok. Elemek, melyek bizonyos dolgok kollektív emlékezetei, és amelyek körülvesznek minket. Alexander ezek alkalmazásával végzi a tervezést. Ez a nyelv bizonyos problémákat sorakoztat fel, melyekre adott megoldások alkalmazhatók. Ezeket kielemezve Alexander úgy tervez, hogy a kollektív emlékezetet bekapcsolja a hálózatba, és a kultúrtörténeti szimbólumokon túl, érzelmi, lelki aspektust kölcsönöz az alkalmazott minták révén.

Az én gyűjtésemben a két eltérő környezetből és időből származó képpár is ezt a mechanizmust ábrázolhatja. Legyen az akár egy festőművész a 20. századi avantgárdból, vagy egy mai reklámkészítő, elemek, minták sokféleségéből nagyon hasonló képeket tud létrehozni. Ezen túl, ezt a jelenséget tudatosan is produkálták, produkálják. Az akadémikus művészeti gyakorlatban, de Cézanne modern művészetében is a munka az előképek, minták után a legtöbb esetben konkrét másolást, majd parafrázist jelentett. Ma is alkalmazzák a divat ipar reklámjaiban az előképek felelevenítését, a filmiparban a remake-ek gyártását, a képzőművészetben pedig a remix Nicolas Bourriaud által leírt folyamatát.

Az én gyűjtésemben a példák azonban annyira távolról érkeznek egymás mellé (a legtöbb esetben legalábbis), hogy a képek meglepetésükkel humorosan is hathatnak. Mintegy kiparodizálják a művészet és a képköltés gyakorlatát. Erre azért lehet szükség, hiszen soha nem látott mindennapisággal vannak jelen életünkben a képek. Gyakran olyan történelmi korokból származók is, melyeknek azon képei saját koruk csúcsteljesítményei voltak. Vagy olyanok, melyek ma készülnek és ma is annak számíthatnak, mégis időpillanatok alatt töltődnek be, és tűnnek el a képernyőkről.

A Yale egyetem professzora és a kritikusként tevékenykedő David Joselit 2012-ben vont be a kortárs művészetről és kultúráról alkotott diskurzusba „After Art” – (A művészet után) c. esszéjét. Könyve szerint egy drámai helyzetbe került manapság a művészet és a képek létrehozásának egyéb területeiből álló vizuális kultúra. Szerinte a képzőművészet és az építészet a Google korában radikális változást szenvedett el. Manapság a képeket olcsón

végtelen számban reprodukálhatjuk a kibertérben, sőt, bárki manipulálhatja őket, mind a színt, mind a formát végtelen számban módosíthatjuk. A kultúrák teljes keveredése, cseréje figyelhető meg a globális kommunikációban. A művészek, és az építészek is a hálózatban működnek, miközben amit ábrázolnak, az gyakran maga a hálózat. Ha létrejönnek is fizikai formák, azoknak képi elterjesztése a fontos, vagy legalábbis azokat lehet a leghatékonyabban hírül adni a hálózatok és maguk a formák mintázatait felhasználva. A művészek ma újraformálják a már létező képeket, tapasztalatokat. Fontos a képek elterjesztése, azok népszerűségének növelése, az épületek a hálózati kultúrában élő divatok és minták képére épülnek, olyan képek után, melyek folyamatosan cirkulálnak. A képek ma a globális hálózatok mintái és elemei.

Utószó az analógiáról

A tudományfilozófus Mary Hesse szerint az analógia értelmezésében létezhet pozitív analógia, és negatív analógia. Pozitív analógia az, amikor a gázmolekulák hasonlítanak a billiárd golyókra, hiszen azok mozgása véletlenszerű. A negatív analógia az, amikor tudatosul bennünk, hogy a gázmolekulák parányi jelenségek, melyek nem láthatóak, a billiárd golyók azonban kézbe vehető, kemény tárgyak. Hesse szerint az analógiában az lehet a legérdekesebb eset, amikor a kettő között nem tudunk különbséget tenni. A meglepő képi analógiák keresése közben erre a hatásra törekedtem.

A szöveghez felhasznált irodalom:

Christopher Alexander angol nyelvű szócikk
http://en.wikipedia.org/wiki/Christopher_Alexander
Letöltés: 2014. október 27.

Pattern language angol nyelvű szócikk
http://en.wikipedia.org/wiki/Pattern_language
Letöltés: 2014. október 27.

PatternLanguage.com
<http://www.patternlanguage.com/>
Letöltés: 2014. október 27.

Nicolas Bourriaud – Utómunkálatok, Hogyan programozza át a művészet korunk világát –
Műcsarnok 2007.

A Princeton University Press könyvismertetője: After Art, David Joselit
<http://press.princeton.edu/titles/9868.html>
Letöltés: 2014. október 27.

Stanford Encyclopedia of Philosophy – Analógia angol nyelvű szócikk
<http://plato.stanford.edu/entries/scientific-discovery/#Ana>
Letöltés: 2014. október 27.